

PÁLYÁZAT.

I.

Napról-napra mind jobban szaporodik azoknak a külföldi katonai és egyéb tudományos műveknek a száma, amelyek a volt központi hatalmak 1918. évi összeomlásának indító okainál: vagy csupán a magyar sereg- és csapattestek lázadásait, engedetlenségeit, fosztogatásait stb.-t említik meg, vagy amelyek a volt monarchia nemzetiségei közül legalább is előtérbe helyezik a magyar csapatokat mint rendbontókat. Ezek miatt a való események részleteit és ezek előzményeit nem ismerő, leginkább külföldi olvasó, arra a végső következtetésre juthat, *hogy csakis a magyar csapatok lázongása, zendülése stb. okozta elsősorban is a volt központi hatalmaknak 1918-i összeomlását, főként azonban az olasz arcvonal romlását.*

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a bennünket nem ismerő, történelmünkben járatlan és azután a velünk szemben ellenséges indulattal viseltető nemzetek vakon és kárörvendve hiszik el az ilyen művekben felsorolt látszólagos bizonyító erővel ható adatokat, annál is inkább, mivel nemzetünk nyelvét, amelyen a legtermészetesebb módon védekezhetnénk, sajnos, kívülünk alig érti meg valaki.

A magyar csapattestek ilyen egyesegyedüli és fűzzük hozzá: *sok esetben tudatosan terjesztett elmarasztalása egyáltalában nem fedi a valóságot.* Az igazságnak ez az arculütése tehát mélyen kell, hogy sértse nemcsak a nemzet becsületét, hanem háttérbe iparkodik állítani azokat a vitéz magyar csapattesteknek derékségét és a nemzetnek a világháborúban tanúsított önfeláldozó és sokak által oly gyakran elismert katonai erényeit, amely csapattestek annak idején a szó legszorosabb értelmében az utolsó pillanatig lelki és testi erejük végső kimerüléséig küzdöttek.

A nemzet minden tagjának be kell látnia, hogy becsületünknek ilyen felháborító megtámadása ellen *minden eszközzel védekezni kötelességünk és hogy keresve kell keresnünk a hozzávezető utakat és módokat.*

Ez a nagy horderejű, nemes cél serkentette a Magyar Tудо-

mányos Akadémia hadtörténelmi bizottságát arra, hogy adományok gyűjtése segítségével előteremtse azokat az anyagi eszközöket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy olyan műre hirdessen nyilvános pályázatot, amely alkalmas a fentebb említett rágalmak megdöntésére, illetőleg azoknak kellő értékére való leszállítására.

Mivel a becsületében megtámadott nemzet védelmére szolgáló első lépések megtételéhez szükséges anyagi eszközök a Magyar Tudományos Akadémia hadtörténelmi bizottságának rendelkezésére jutottak, a bizottság

Pályázatot hirdet:

A volt központi hatalmak 1918-iki összeomlásának okait összefoglaló műre.

A pályamű jutalma a *Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének adományából 30.000* (harmincezer) korona.

A munka tervrajzát, egy, esetleg több kidolgozott fejezet kíséretében 1923 december 31-ig kell beküldeni a Magyar Tudományos Akadémia Hadtörténelmi Bizottságának. Ez időpontot túl beérkező művek figyelembe nem vétetnek.

A legjobb tervrajz beküldője a mű megírására megbízást nyer. A jutalmat azonban újabb bírálat után, csak önálló becsű, teljesen kész munka nyerheti el.

A jutalmazott pályaműnek tulajdonjoga a Magyar Tudományos Akadémia Hadtörténelmi Bizottságára száll, amely bizottság a mű kiadásáról is gondoskodni fog, még pedig: *elsősorban teljes egészében magyar nyelven*, másodsorban, — ha ezt az anyagi eszközök is meg fogják engedni, — esetleg kivonatosan *egy, vagy két idegen nemzet nyelvén*.

A mű kiadása esetén a szerzőt az Akadémia kiadványai számára megállapított ivenkinti írói tiszteletdíj illeti meg.

Feltételül szabja ki még a Hadtörténelmi Bizottság azt, hogy a szerző *különös gondot* fordítson:

1. A délnyugati (olasz) és balkán hadszíntéren az összeomlás előtti és utáni azokra a harcokra, amelyekten magyar csapatok vagy seregtettek az utolsó pillanatig kifogástalanul megállották a helyüket és legfeljebb csak akkor adták fel a küzdelmet, amikor körülöttük már minden összeomlott;

2. a leírások akár a levéltárakban vagy egyebütt található és hiteleseknek elismert hárjelentéseken alapuljanak, vagy oly személyes tapasztalatokon, élményeken, amelyeket az illető leírónak volt előljárói hiteleseknek bizonyítanak;

3. minthogy pedig az összeomlás indító okai *nem csupán a volt osztrák-magyar monarchia csapatainak és seregtesteinek a háború utolsó hónapjaiban tanúsított magatartásán múltott, hanem egyéb és előző körülményekben is rejtett*, a szerző az összeomlást megelőző időszakban fellelhető indító okokat is foglalja össze.

Hogy pedig a pályázattétel eredményes kidolgozását a hadtörténelmi bizottság is tőle telhetőleg a legjobban előmozdítsa, a bizottság elnökét (Pilch Jenő nyug. ezredes, lakik Budapest, VIII., Ludoviceum-utca 4., III. 29., telefon: József 39—34; vagy M. Kir. Hadtörténelmi Levéltár és Múzeum könyvtára, I., Vár, Bécsi-

kapú-tér 4., IV.) utasította, hogy a pályázni óhajtóknak esetleges közelebbi felvilágosításokkal és útbaigazításokkal szolgáljon. Ezenkívül gondoskodott a bizottság arról is, hogy *a magyar csapatokra vonatkozó hiteles adatok* a pályázni óhajtók számára az arra illetékes hivatalos tényezők (honvédelmi minisztérium és M. kir. Hadtörténelmi Levéltár) közreműködése révén, rendelkezésre jussanak.

A fenti pályázatra főként a tisztikar figyelmét akarjuk különös nyomatékkal felhívni. Nemzetünk becsületében gázolnak azok, akik azzal vádolnak bennünket, hogy a magyar katonák voltak a front felbomlásának okozói. Az igazságról meg kell győznünk a világot a tények megdönthetetlen érveivel épp úgy, mint annak idején tetteinkkel bebizonyítottuk. Erre a feladatra pedig elsősorban azoknak kell vállalkozniuk, akik az eseményeknek maguk is részesei voltak s a kutatások adatait a saját tapasztalataikkal is kiegészíthetik. A 30.000 koronás pályadíj, amit a TÉBE áldozatkészége következtében a Tudományos Akadémia felajánlott, a legnagyobb az Akadémián eddig kitűzött pályadíjak között. Így tehát méltán reméljük, hogy a pályázat nem fog meddő maradni s legkiválóbb hadtörténelmi íróink fognak versengeni annak bebizonyításában, hogy a magyar katona — kit a harctéren sohasem tudtak megverni — a világháborúban is mindvégig megállta a helyét.

II.

A Magyar Tudományos Akadémia, tehát nem annak Hadtörténelmi Bizottsága, még 1922-ben a következő tételre hirdetett

Pályázatot:

Írassék meg *a banderiális szervezet története Magyarországon*.
Jutalma az ifj. Bojári Vigyázó Sándor emlékére tett alapítványból 10.000 (tízezer) korona.

Határnap: 1925. december 31.

A jutalom csak önálló, tudományos becsű munkának ítéltetik oda. A jutalmazott munkát a szerző kiadni tartozik; ha ezt egy év leforgása alatt nem teszi, a tulajdonjog az Akadémiára száll.

AUSZUG.

Dr. Alexander Márki: „*Prinz Marlborough und die ungarischen Insurgenten (1704).*“

Der grosse Freiheitskrieg der Ungaren, unter der Führung des Fürsten Franz (II.) Rákóczi, fiel mit dem spanischen Erbfolgekriege überein. Diesem Umstande zufolge war Kaiser u. König Leopold I. (später Joseph I.) gezwungen, einen Teil seiner Streitkräfte ständig in Ungarn zu belassen. Angesichts dieser nachteiligen Situation suchte der Befehlshaber der englischen Truppen — Prinz Marlborough — den Kaiser und König zum raschen Abschlusse des ungarischen Krieges zu bewegen. Der Vermittler seiner Ideen und seiner erfolglos gebliebenen Bestrebungen war der englische Gesandte am Wiener Hofe — Stepney — auf dessen Berichte der Verfasser seine Abhandlungen aufgebaut hatte.

Dr. Emmerich Lukinich: „*Preussische Werbungen in Ungarn (1722—1740).*“

König Friedrich Wilhelm I. von Preussen war stets bemüht, möglichst viele hochgewachsene Leute in seine Armee einzustellen. Zu diesem Zwecke hatte er selbst in Ungarn Werbungen eingeleitet, die dort aus politischen Gründen stillschweigend geduldet wurden. Unter Mitwirkung des k. k. Generalen Grafen Castelli und mit Hilfe mehrerer jüdischen Agenten, wurden nun die ausgewählten und zum „freiwilligen“ Eintritt bewegten Leute, in kleinen Gruppen, über die Grenze geschmuggelt. Sie erfuhren gewöhnlich erst auf deutschem Boden, dass sie in die preussische Armee eintreten müssen. Begreiflicherweise waren diese Werbungen mit vielen Missgriffen und Ausschreitungen verbunden und wurden denen zufolge im Jahre 1740 endgiltig eingestellt.

Auch Kronprinz Friedrich interessirte sich sehr für diese Sache, was seine an den Generalen Castelli gerichteten und hier veröffentlichten Briefe zur Genüge beweisen.

Elemér Soós: „*Geschichte und Beschreibung der Burg Sívár.*“

Kurz zusammengefasste Geschichte dieser in Oberungarn, nächst Eperjes, gelegenen vollständig verfallenen Burg. Der Verfasser versucht auf Grund von alten Abbildungen und der von

ihm unternommenen Vermessungen, das einstige Bild der Burg festzustellen.

Dr. Johann Szendrei beschreibt die aus Ungarn stammenden, oder auf die ungarische Kriegsgeschichte bezughabenden Gegenstände des Germanischen-Museums zu Nürnberg und des Zeughauses zu Berlin.

Anton Szentgáli: „*Das Treffen bei Segesvár (31. Juli 1849.) nach einer russischen Quelle.*“

Ungarn begeht soeben die Centennarfeier der Geburt des allbekannten lyrischen Dichters Alexander Petöfi. Aus diesem Anlasse bekommen wir aus dem Werke eines russischen Militär-Schriftstellers — J. Oreus — die interessante Schilderung jenes Treffens, in dem Petöfi, unter bisher unaufgeklärten Umständen, spurlos verschwand.

Walter Stielly: „*Aus den Kämpfen der 41. Honvéd-Truppen Division in den Karpathen (1915).*“

Darstellung der im Monate März 1915. stattgehabten Kämpfe der ungarischen Honvéd-Truppen gegen die Russen.

Dr. Georg Rákosi: „*Die Einnahme von Durazzo (1916).*“

Als Widerlegung einer ziemlich missfälligen Kritik dieses Ereignisses, versucht der Verfasser die Wahrheit festzustellen und kommt zu dem Schlusse, dass die Eroberung von Durazzo stets als eine ruhmvolle Waffentat der dort im Kampfe gestandenen ungarischen Truppen betrachtet werden müsse.

Eugen Pilch: „*Zwistigkeiten wegen dem Nachlasse des GM. Anton Freih. v. Révay (1806).*“

Schilderung des damaligen Nachlassenschafts-Verfahrens in der k. k. Armee und der hiedurch in dem angeführten Falle hervorgerufenen vielfachen Reibungen und Zwistigkeiten.

Eugen Gyalókay: „*Heldentaten des Huszaren-Leutnants Johann Cziffra i. d. J. 1814 und 1815.*“

Zwei Tapferkeitszeugnisse, welche das heldenmütige Benehmen des genannten Leutnants des k. k. Huszaren Regiments „Kaiser“ Nr. 1, in dem Treffen bei Lyon am 26. März 1814 und in den Cernierungskämpfen bei Strassburg (5—9. Juli 1815.) beweisen.

Dr. Johann Károlyi würdigt das unter dem Titel „Ungarische Capitäns und Generale aus der alten Zeit“ erschienene Werk des Dr. Alexander Takáts.

„**Magyar Könyvszemle.**“ Vierteljahrsschrift für Bibliothekkunde und Bibliographie. XXX. Jahrgang. 1923. I., II. Heft. — Auszug des Inhaltes.

Beschlüsse des kriegsgeschichtlichen Comités der ung. Akademie der Wissenschaften.